ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն

Գերմանական համագործակցություն
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ԶԵԿՈՒՅՑ

Հայաստանի Հանրապետության 2017 թ. խոշորացվող համայնքների վերաբերյալ ձեռք բերված տեղեկությունների

ԾԱՂԿԱՀՈՎԻՏ

համայնք

(Ծաղկահովիտ, Բերքառատ, Գեղադիր, Գեղաձոր, Գեղարոտ, Լեռնապար, Ծիլքար, Հնաբերդ, Նորաշեն, Վարդաբլուր բնակավայրեր)

Հեղինակ՝ Միեր Հակոբյան

Երևան – 2017

ԾԱՂԿԱՀՈՎԻՏ
համայնքը՝ հպանցիկ

Վարչական տարածքը՝ 16 275 հա
Բնակչությունը՝ 10 300 մարդ
Մարզը՝ Արագածոտն
Համայնքի կենտրոնը՝ Ծաղկահովիտ
Բնակավայրերը՝ Ծաղկահովիտ, Բերքառատ, Գեղադիր, Գեղաձոր, Գեղարոտ, Լեռնապար, Ծիլքար, Հնաբերդ, Նորաշեն, Վարդաբլուր

ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2017 թ. հունիսի 9-ին ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի համաձայն՝ Ծաղկահովիտ խոշորացվող համայնքի կազմում ընդգրկվում է Արագածոտնի մարզի 10 գյուղական բնակավայր՝ Ծաղկահովիտ (համայնքի կենտրոն), Բերքառատ, Գեղադիր, Գեղաձոր, Գեղարոտ, Լեռնապար, Ծիլքար, Հնաբերդ, Նորաշեն, Վարդաբլուր:

Համայնքի ընդհանուր նկարագիրը

Համայնքի բնակավայրերը տեղակայված են ՀՀ Արագածոտնի մարզի հյուսիս-արևմտյան հատվածում և մոտ են գտնվում Լոռու ու Շիրակի մարզերին: Բնակավայրերի գոտիականությունը բարձրլեռնային է. ծովի մակերևույթից բարձրությունն ըստ բնակավայրերի տատանվում է 1950-2200 մետրի սահմաններում: Համայնքի ընդհանուր վարչական տարածքը խոշորացումից հետո կազմում է **16 275** հա: Տարածքով ամենամեծ բնակավայրը Հնաբերդն է (2274 հա), ամենափոքրը՝ Վարդաբլուրը (1084 հա): Համայնքի կենտրոն Ծաղկահովիտն այս չափանիշով 5-րդն է (1699 հա):

Բնակչությունը

Համայնքի ընդհանուր բնակչությունը 2017 թ. դրությամբ կազմում է **10 300** մարդ: Բնակչությամբ ևս ամենամեծ բնակավայրը Հնաբերդն է (2102 մարդ), իսկ ամենափոքրը՝ Լեռնապարը (518 մարդ): Ծաղկահովիտը բնակչության թվով 2-րդն է (2098 մարդ): Համայնքում բնակչության միջին խտությունը կազմում է 62 մարդ/կմ^2: Ամենախիտ բնակեցումը համայնքի կենտրոն Ծաղկահովիտում է (123 մարդ/կմ^2), ամենանոսրը՝ Լեռնապարում (29 մարդ/կմ^2): Բնակավայրերի վարչական տարածքների ու բնակչության թվի վերաբերյալ տվյալները ներկայացված են աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1. Ծաղկահովիտ խոշորացվող համայնքում ներառված բնակավայրերի վարչական տարածքն ու բնակչությունը

№	Բնակավայրի անվանումը	Վարչական տարածքը (հա)	Հաշվառված բնակչությունը (2017 թ. դրությամբ)	Բնակչության խտություն (մարդ/կմ^2)
1	Հնաբերդ	2274	2102	92
2	**Ծաղկահովիտ**	1699	2098	123
3	Նորաշեն	2221	1166	53
4	Գեղաձոր	1335	1121	84
5	Բերքառատ	1748	885	51
6	Գեղադիր	1224	686	56
7	Վարդաբլուր	1084	583	54
8	Գեղարոտ	1479	580	39
9	Ծիլքար	1422	561	39
10	Լեռնապար	1789	518	29
	Ընդամենը /միջինը/	**16 275**	**10 300**	**62**

Քարտեզ 1. Ծաղկահովիտ համայնքի բնակչության տեղաբաշխումն (մարդ)՝ ըստ բնակավայրերի

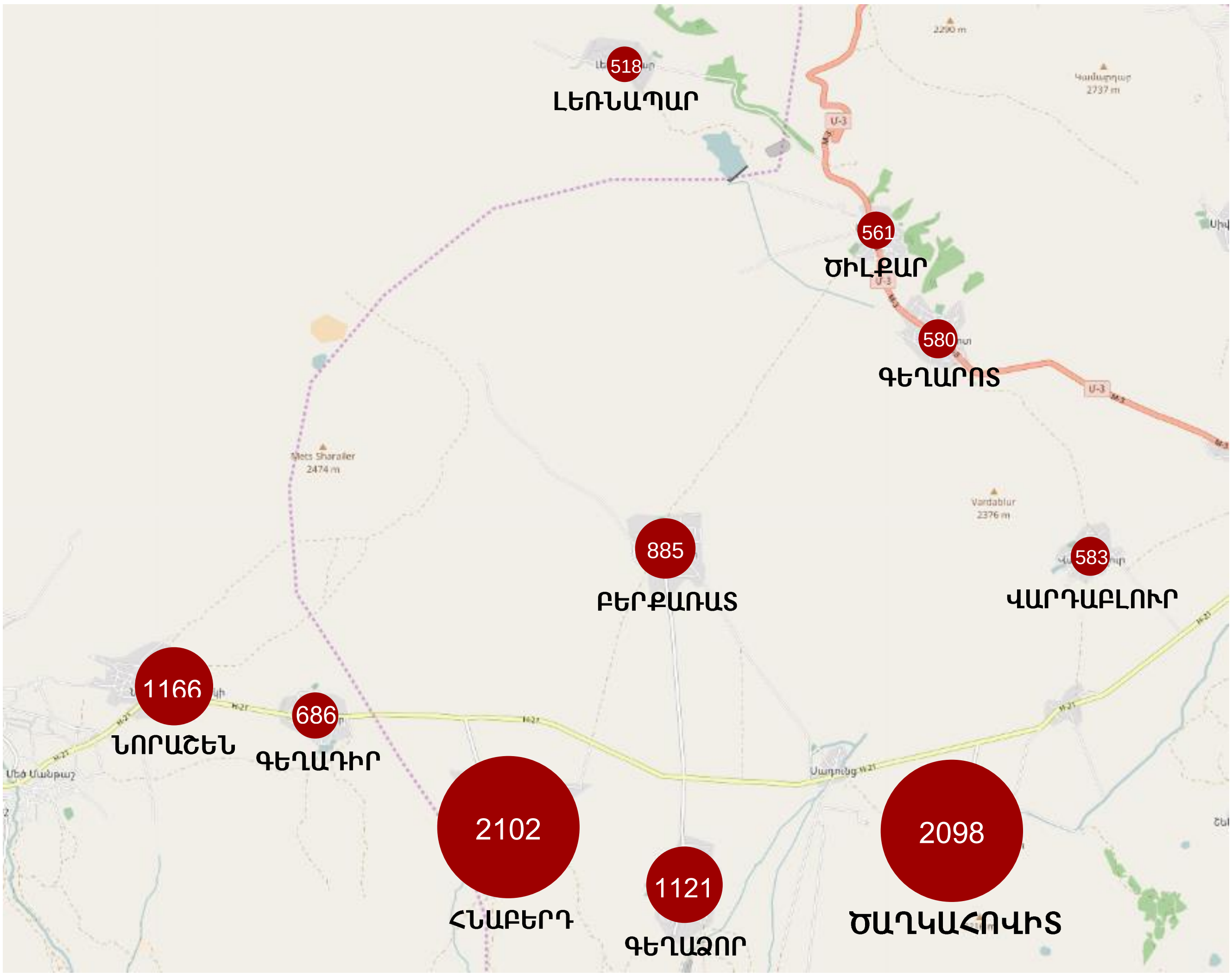

Բնակավայրերի տեղաբաշխումն ու տրանսպորտային կապերը

Ծաղկահովիտ բնակավայրը գտնվում է համայնքի հարավ-արևելքում: Մյուս բնակավայրերից գտնվում է միջինը 12.77 կմ հեռավորության վրա, իսկ այնտեղ հասնելու համար պահանջվող միջին ժամանակը 14.67 րոպե: Ծաղկահովիտին ամենամոտ տեղակայված բնակավայրը Վարդաբլուրն է (5.6 կմ), ամենահեռուն՝ Լեռնապարը (22.2 կմ):

Ոչ մի բնակավայրում չի գործում ներհամայնքային տրանսպորտ, իսկ Լեռնապարում և Վարդաբլուրում չի գործում նաև միջհամայնքային տրանսպորտ: Եթե Վարդաբլուրը մոտ է գտնվում Ծաղկահովիտին, և բնակիչները թեկուզ ոտքով կարող են հասնել այնտեղ, ապա Լեռնապարը կտրված է համայնքի կենտրոնից, և այնտեղ հասնելու համար անհրաժեշտ է, նախ, հասնել Մ-3 միջպետական ճանապարհ և այնտեղից միայն հասարակական տրանսպորտով տեղափոխվել Ծաղկահովիտ: Ծաղկահովիտ, Գեղադիր, Գեղաձոր, Հնաբերդ և Նորաշեն բնակավայրերը, տեղակայված լինելով Н-21 հանրապետական նշանակության ճանապարհի վրա կամ դրան մոտ, օգտվում են Ծաղկահովիտ-Գյումրի և Արթիկ-Ալագյազ երթուղիներից, որոնք գործում են առնվազն ամենօրյա հաճախականությամբ: Ծաղկահովիտից գործում է նաև դեպի Երևան ու Վանաձոր, իսկ Հնաբերդից՝ դեպի Երևան երթուղիները: Ծիլքար և Գեղարոտ բնակավայրերը տեղակայված են Մ-3 միջպետական նշանակության ճանապարհի վրա և օգտվում են Երևանից դեպի հյուսիսային քաղաքներ (Վանաձոր, Սպիտակ, Ստեփանավան, Ալավերդի և այլն) բոլոր երթուղիներից, իսկ Բերքառատից գործում է դեպի Երևան ամենօրյա կանոնավոր երթուղի:

Համայնքի տրանսպորտային կապերի վերաբերյալ տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2. Ծաղկահովիտ համայնքի տրանսպորտային կապերը

Բնակավայր	Ներհամայնքային ճանապարհների երկարությունը (կմ)	Հեռավորությունը համայնքի կենտրոնից (կմ)	Հասնելու համար պահանջվող ժամանակ (րոպե)	Հեռավորությունը մոտակա մայրուղուց
Ծաղկահովիտ	22	-	-	1.4
Բերքառատ	6	9.6	17	3.6
Գեղադիր	4	11.6	11	0
Գեղաձոր	1.5	8.1	13	2.1
Գեղարոտ	7	15.1	14	0
Լեռնապար	2.7	22.2	27	3.9
Ծիլքար	5	16.9	16	0
Հնաբերդ	10	11.5	12	2.5
Նորաշեն	8	14.3	13	0
Վարդաբլուր	3	5.6	9	2.8
Միջինը	**6.92**	**12.77**	**14.67**	**1.63**

Բոլոր բնակավայրերի ներքին ճանապարհները (չհաշված հանրապետական ու միջպետական ճանապարհները) կա՛մ հողային են, կա՛մ ասֆալտապատվել են խորհրդային տարիներին ու քայքայվել են, և հիմնանորոգման կարիք ունեն: Մայրուղիներին կապող ճանապարհները ևս գերազանցապես հողային են և հիմնանորոգման կարիք ունեն:

Ծաղկահովիտի հեռավորությունը մարզկենտրոն Աշտարակից 57.1 կմ է:

Խմելու ու ոռոգման ջրամատակարարումը և աղբահանությունը

Համայնքի 10 բնակավայրերից յոթում ջրամատակարարումը կառավարվում է ՏԻՄ-ի կողմից, երեքում՝ այլ օպերատորի: Գեղարոտում խողովակաշարը գտնվում է բավարար վիճակում: Ծաղկահովիտում և Գեղաձորում խողովակաշարի մեծ մասը չի փոխվել խորհրդային տարիներից ի վեր և ունի հիմնանորոգման կարիք: Մնացած բնակավայրերում վերջին 10-15 տարիների ընթացքում խողովակաշարի մի մասն արդիականացվել է և ունի միայն մասնակի նորոգման կարիք: Իսկ Ծիլքարում անհրաժեշտ է ընդլայնել խմելու ջրի ներքին ցանցը և այն հասանելի դարձնել ողջ բնակչությանը:

Բնակավայրերում ջրամատակարարման վերաբերյալ տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ 3. Ծաղկահովիտ համայնքում խմելու ջրի մատակարարումը

Բնակավայր	Ջրամատակարարման կառավարողը	Ջրամատակարարման ժամակարգը[1]	Սակագինը (1 մ^3)	Խողովակաշարի տեխնիկական վիճակը
Ծաղկահովիտ	ՏԻՄ	շուրջօրյա	150 դր.	հիմնանորոգման կարիք
Բերքառատ	«Վեոլիա ջուր» ՓԲԸ	անկանոն	100 դր.	մասնակի նորոգման կարիք
Գեղադիր	«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ	շուրջօրյա	180 դր.	մասնակի նորոգման կարիք
Գեղաձոր	ՏԻՄ	շուրջօրյա	անվճար	հիմնանորոգման կարիք
Գեղարոտ	ՏԻՄ	շուրջօրյա	անվճար	բավարար
Լեռնապար	ՏԻՄ	շուրջօրյա	անվճար	մասնակի նորոգման կարիք
Ծիլքար[2]	ՏԻՄ	շուրջօրյա	անվճար	մասնակի նորոգման կարիք
Հնաբերդ	ՏԻՄ	շուրջօրյա	անվճար	մասնակի նորոգման կարիք
Նորաշեն	«Վեոլիա ջուր» ՓԲԸ	19:00-08:00	150 դր.	մասնակի նորոգման կարիք
Վարդաբլուր	ՏԻՄ	շուրջօրյա	անվճար	մասնակի նորոգման կարիք

Ծաղկահովիտ, Բերքառատ, Գեղադիր, Լեռնապար, Ծիլքար և Վարդաբլուր բնակավայրերում չկա ոռոգման համակարգ, ինչի պատճառով աճեցվում են հիմնականում անջրդի մշակաբույսեր՝ գարի, ցորեն և այլն: Բացառություն են կազմում Ծիլքարն ու Վարդաբլուրը, որտեղ առկա է համապատասխանաբար ջրամբար և արհեստական լիճ, սակայն ոռոգման համակարգ չկա, և բնակչության մի մասն օգտվում է ինքնահոս ջրից, որը բավարարում է քիչ քանակությամբ բանջարաբոստանային կուլտուրաներ աճեցնելուն: Ընդ որում, Գեղադիրի վարչական տարածքում ևս կա փոքր լիճ, որը, սակայն, լցված է տիղմով և պիտանի չէ ոռոգման համար:

Գեղաձորում, Գեղարոտում, Հնաբերդում և Նորաշենում առկա են ոռոգման համակարգեր, սակայն ոչ բոլորն են գտնվում բավարար վիճակում: Գեղաձորում համակարգը բաղ-

[1] Ամառային տապով պայմանավորված՝ գրեթե բոլոր բնակավայրերում ջրի մի մասը գոլորշիանում է և չի բավարարում:
[2] Բնակավայրում առկա ներքին ցանցի երկարությունն ընդամենը 2 կմ է և բավարարում է բնակչության միայն կեսին: Մյուս բնակիչներն օգտվում են ինքնաշեն խողովակներով մոտակա սարերից հոսող ջրից:

կացած է մի քանի խողովակից՝ կառուցված խորհրդային տարիներին, որոնցում կորուստները շատ են լինում, և ջուրը չի բավարարում ողջ բնակչությանը: Հնաբերդում ևս ցանցում ջրի կորուստները 50%-ից ավելի են, և համակարգը հիմնանորոգման կարիք ունի: Հնաբերդում ցանցը թեև փոքր է, սակայն գտնվում է լավ վիճակում, և կորուստներ չեն լինում: Այնուամենայնիվ, անհրաժեշտ է ցանցն ընդլայնել՝ ոռոգման ջուրը հասանելի դարձնելով ողջ բնակչությանը: Նորաշենում ոռոգման համակարգը կառուցվել է 2013 թ. և գտնվում է բավարար վիճակում, ցանցում ջրի կորուստներ չեն լինում:

Համայնքի 10 բնակավայրերից ութում աղբահանությունն իրականացվում է անհատական եղանակով. աղբը վառվում է կամ անձնական միջոցներով տեղափոխվում որևէ չօգտագործվող տարածք (հիմնականում բնակավայրի վարչական տարածքում գտնվող հորեր): Գեղարոտում, Լեռնապարում և Ծիլքարում համայնքապետարանները տարին երկու-երեք անգամ կազմակերպում են ընդհանուր աղբահանություն, որին կամավորության սկզբունքով մասնակցում են բնակիչները, իսկ ինքնաթափ բեռնատար մեքենան վարձում են ֆիզիկական անձից: Թեև Ծիլքարում առաջիկայում նախատեսում են լիարժեքորեն կենտրոնացնել աղբահանությունը, աղբամաններ տեղադրել և սահմանել աղբահանության սակագին՝ 1 անձի համար 180 դր. մեկ ամսվա համար: Ծաղկահովիտում և Հնաբերդում աղբահանությունն իրականացվում է կենտրոնացված եղանակով, սակայն հստակ հաճախականություն ֆիքսված չէ. կախված է անհրաժեշտությունից: Երկու բնակավայրում էլ այն կատարվում է անվճար, սակայն Հնաբերդում շուտով նախատեսվում է սահմանել 80 դր. սակագին մեկ անձի համար:

Կրթական հաստատությունները

Համայնքում գործում է 14 կրթական հաստատություն, որոնցից 4-ը՝ մանկապարտեզներ, 10-ը՝ միջնակարգ դպրոցներ (աղյուսակ 4):

Աղյուսակ 4. Ծաղկահովիտ համայնքում առկա կրթական հաստատությունները

Բնակավայր	Մանկա-պարտեզ	Հաճախողների քանակ	Միջնակարգ դպրոց	Սովորողների քանակ
Ծաղկահովիտ	1	52	1	220
Բերքառատ	-	-	1	80
Գեղադիր	-	-	1	90
Գեղաձոր	-	-	1	120
Գեղարոտ	-	-	1	56
Լեռնապար	-	-	1	72
Ծիլքար	-	-	1	78
Հնաբերդ	1	62	1	306
Նորաշեն	1	58	1	140
Վարդաբլուր	1	16	1	88
Ընդամենը	**4**	**188**	**10**	**1250**

Աշակերտների թվով ամենամեծը Հնաբերդի միջնակարգ դպրոցն է (306 աշակերտ), ամենափոքրը՝ Լեռնապարի միջնակարգ դպրոցը (72 աշակերտ): Կարևոր է նշել, որ դպրոցները հիմնականում կարող են ընդունել շատ ավելի մեծ թվով աշակերտներ, քան ներկայում: Օրինակ, Ծաղկահովիտի և Հնաբերդի միջնակարգ դպրոցները նախատեսված են համապատասխանաբար 700 և 600 աշակերտների համար, մինչդեռ այս պահին հաճախում է 200-300 աշակերտ: Մանկապարտեզի պարագայում հիմնականում օգտագործվում է շինության ողջ պոտենցիալը, քանի որ ի սկզբանե դրանք նախատեսված են ոչ մեծ թվով (առավելագույնը՝ 80) երեխաների համար:

Մանկապարտեզների շենքերի ֆիզիկական վիճակը բավարար է. բոլորը նորոգվել են վերջին 7 տարիների ընթացքում, իսկ Գեղաձորում նախատեսվում է մշակույթի տան շենքի մի հատվածը վերանորոգել և օգտագործել որպես մանկապարտեզ՝ նախատեսված է 20 երեխայի համար:

Հնաբերդի միջնակարգ դպրոցը գտնվում է վթարային վիճակում և ունի հիմնանորոգման կարիք: Մնացած բնակավայրերի դպրոցները նորոգվել են վերջին տարիներին հիմնականում գտնվում են բավարար վիճակում կամ ունեն միայն ընթացիկ նորոգման կարիք:

Առողջապահական հաստատությունները

Համայնքի բոլոր բնակավայրերում՝ բացի Ծաղկահովիտից, առկա են բուժկետեր, որոնք նորոգված են և գտնվում են բավարար վիճակում: Համայնքի կենտրոն Ծաղկահովիտում առկա է հիվանդանոց՝ նախատեսված 80 հիվանդի համար: Ընդ որում, այն սպասարկում է նաև հարևան Ալագյազ համայնքի բնակչությանը, քանի որ այնտեղ հիվանդանոց չկա: նաև Այն ընթացիկ նորոգման կարիք ունի: Համայնքում չկա պոլիկլինիկա և դեղատուն:

Մշակութային հաստատությունները

Համայնքի վեց բնակավայրերում (Ծաղկահովիտ, Բերքառատ, Գեղաձոր, Լեռնապար, Նորաշեն, Վարդաբլուր) գործում են մշակույթի տներ, որոնց դահլիճները նախատեսված են 200-400 մարդու համար՝ բացառությամբ Նորաշենի մշակույթի տան, որը տեղավորում է 100 մարդ: Բերքառատի ու Լեռնապարի մշակույթի տների ֆիզիկական վիճակը բավարար է, Ծաղկահովիտի և Նորաշենի տներն ունեն ընթացիկ նորոգման կարիք, իսկ մյուս բնակավայրերի մշակույթի տները չեն նորոգվել ԽՍՀՄ փլուզումից ի վեր և ունեն հիմնանորոգման կարիք: Գեղադիրի ու Հնաբերդի մշակույթի տները չեն գործում անբավարար ֆիզիկական վիճակի պատճառով:

Համայնքի կրթական, առողջապահական ու մշակութային հաստատությունների տեղաբաշխումը ներկայացված է քարտեզ 2-ում:

Քարտեզ 2. Ծաղկահովիտ համայնքի կրթական, առողջապահական ու մշակութային հաստատությունների տեղաբաշխումը

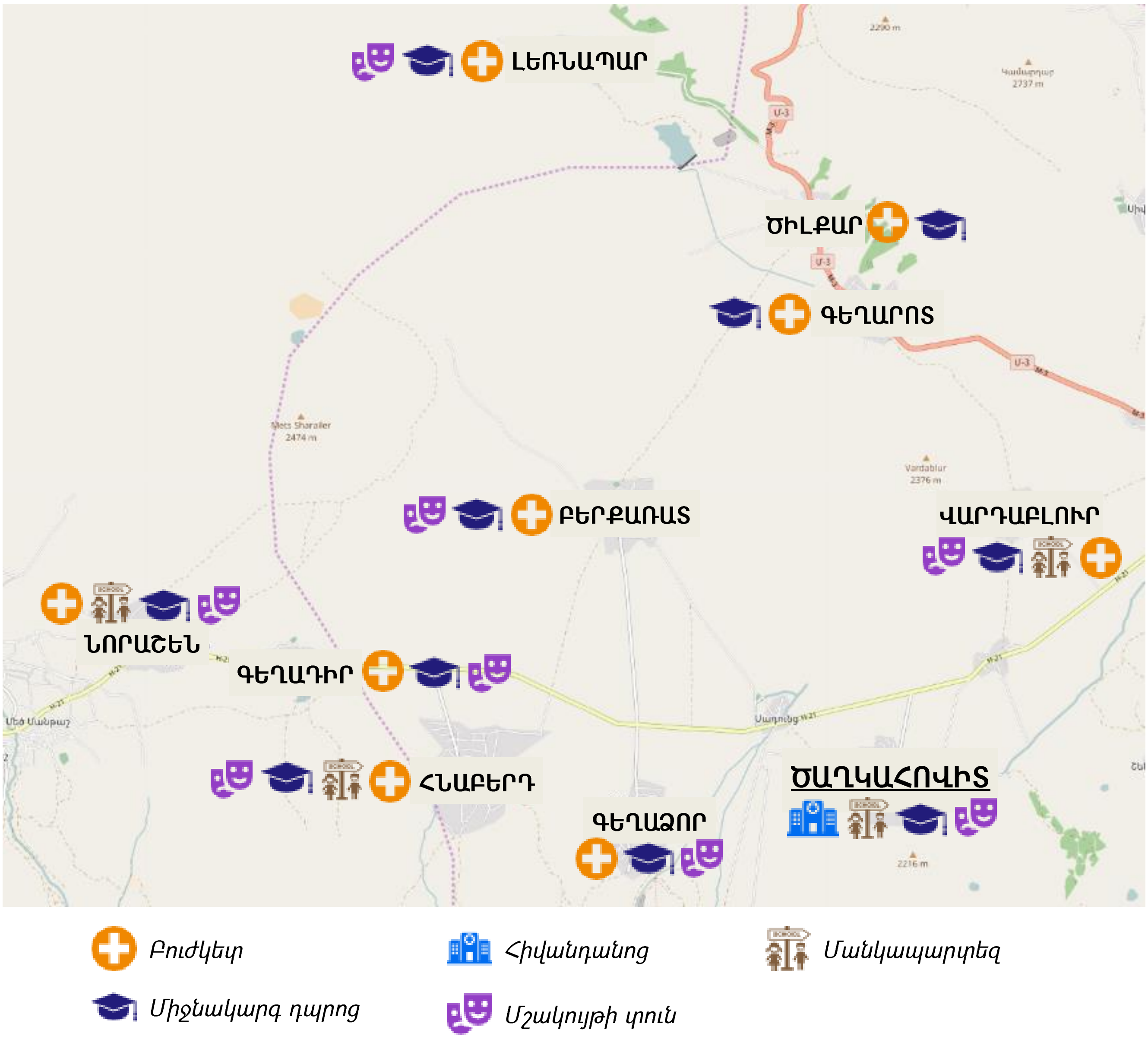

Համայնքի հիմնական կարիքները

Հետազոտության արդյունքում առանձնացվել են հանրային ծառայությունների հետ կապված երեք հիմնախնդիր, որոնք հրատապ լուծում են պահանջում: Ընդ որում, խնդիրները հաճախ կրկնվում են բնակավայրերում, ինչը խոսում է դրանց համընդհանրության մասին: Ստորև ներկայացվում են միանգամից մի քանի բնակավայրերում հայտնաբերված խնդիրները:

- **խմելու ջրի ենթակառուցվածքների նորոգում և արդիականացում** (Ծաղկահովիտ, Բերքառատ, Գեղադիր, Գեղաձոր, Ծիլքար, Լեռնապար, Նորաշեն),
- **ներհամայնքային ավտոճանապարհների վիճակի բարելավում** (Բերքառատ, Լեռնապար, Ծաղկահովիտ, Վարդաբլուր),

- **գազաֆիկացում** (Բերքառատ, Գեղադիր, Գեղաձոր, Գեղարոտ, Հնաբերդ, Նորաշեն),
- **համայնքային կառույցների /համայնքի կենտրոն, հանդիսությունների սրահ/ կառուցում/հիմնանորոգում** (Գեղադիր, Ծիլքար, Հնաբերդ, Նորաշեն):

Հնաբերդում առաջնային է համարվում դպրոցի, իսկ Գեղարոտում՝ մանկապարտեզի շենքի հիմնանորոգումը:

Գեղաձորում հրատապ խնդիր է համարվում նաև ոռոգման համակարգի արդիականացումը, որ էլեկտրակայանը գտնվում է Հնաբերդ բնակավայրի վարչական տարածքում, և վատ եղանակով պայմանավորված՝ հաճախ էլեկտրաէներգիայի անջատումներ են լինում:

Սույն զեկույցը լույս է տեսնում Գերմանիայի տնտեսական համագործակցության և զարգացման դաշնային նախարարության, Շվեյցարիայի զարգացման և համագործակցության գործակալության (ՇԶՀԳ) և ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության (ԱՄՆ ՄԶԳ) ցուցաբերած աջակցության շնորհիվ:

Հրատարակության մեջ առկա տեսակետների պատասխանատվությունը կրում են հեղինակները և չեն արտացոլում Գերմանիայի տնտեսական համագործակցության և զարգացման դաշնային նախարարության, ՇԶՀԳ և ԱՄՆ ՄԶԳ-ի և համապատասխան կառավարությունների դիրքորոշումները:

Հրապարակված է

Գերմանիայի միջազգային համագործակցության
ընկերության (ԳՄՀԸ) կողմից
Ընկերության գլխամասային գրասենյակներ՝
Բոնն և Էշբորն, Գերմանիա

ԳՄՀԸ «Լավ տեղական ինքնակառավարում Հարավային Կովկասում» ծրագիր
Բաղրամյան պող. 4/1, 0019, Երևան
Հայաստանի Հանրապետություն
Հեռ.՝ +374 (0) 10 58 05 39; 58 93 00
Ֆաքս՝ +374 (0) 10 58 92 70
Կայք՝ www.giz.de